

– інші, закріплені в законодавстві повноваження, спрямовані на реалізацію державно-владної функції прокуратури.

Висновки. На сьогоднішній день адміністративні повноваження органів прокуратури чітко не закріплені в жодному нормативно-правовому акті. Найбільш повно вони відображені в Законі України «Про прокуратуру», але там вони визначаються фрагментарно, вперемішку з іншими повноваженнями як цілих органів прокуратури, так і їх керівників. При цьому більшість таких повноважень вказані

лише в загальному вигляді, що зменшує ефективність управлінських процесів, дозволяє керівникам прокуратур та їх підлеглим самостійно, не завжди правильно трактувати свої права та обов'язки у сфері виконавчо-розпорядчої та наглядової діяльності. Враховуючи вищевикладене, адміністративні повноваження органів прокуратури доцільно виділити в окрему статтю Закону України «Про прокуратуру», де чітко вказати, який суб'єкт та для виконання яких функцій наділяється відповідними правами та обов'язками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словарь иностранных слов / сост. И.М. Сусллова. – М. : Книга, 1987. – 711 с.
2. Лунев А.Е. Теоретические проблемы государственного управления / А.Е. Лунев. – М. : Наука, 1974. – 247 с.
3. Азовкин И.А. Местные советы в системе органов власти / И.А. Азовкин. – М. : Юрид. лит., 1971. – 271 с.
4. Бачило Л.Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации) / Бачило Л.Л. – М. : Юрид. лит., 1976. – 125 с.
5. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко / За заг. ред. Р.С. Мельника. – К.: Ваіте, 2014. – 376 с.
6. Борко А.Л. Адміністративно-правове забезпечення функціонування судової системи України: дис. ... д-ра юрид. наук // 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / А.Л. Борко. – Х., 2014. – 528 с.
7. Авдєєнко Є.В. Суди загальної юрисдикції як суб'єкти адміністративного права: дис. ... канд. юрид. наук // 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Є.В. Авдєєнко. – Х., 2015. – 191 с.
8. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
9. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 2–3. – 12 с.

УДК 357

ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ У СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ МОРСЬКИМ ТРАНСПОРТОМ

FEATURES OF LICENSING IN SPHERE OF TRANSPORTATION OF LOADS BY MARINE TRANSPORT

Боровиков Г.М.,

*ад'юнкт кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Статтю присвячено аналізу адміністративно-правового регулювання у сфері перевезення вантажів морським транспортом. Розглядаються особливості й порядок ліцензування суб'єктів у сфері перевезення вантажів морським транспортом. Проаналізовано нормативно-правову базу, що визначає ліцензійні умови, що є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сфері перевезення вантажів морським транспортом. Встановлено, що цей вид діяльності підлягає ліцензуванню відповідно до низки законів України та міжнародних конвенцій з огляду на особливості, визначені чинним законодавством.

Ключові слова: ліцензування суб'єктів, перевезення вантажів морським транспортом, ліцензіат, ліцензія.

Статья посвящена анализу административно-правового регулювання в сфері перевезення вантажів морським транспортом. Рассматриваются особенности и порядок лицензирования субъектов в сфері перевезення вантажів морським транспортом. Проанализирована нормативно-правовая база, определяющая лицензионные условия, которые являются обязательными для всех субъектов хозяйствования, осуществляющих деятельность в сфері перевезення вантажів морським транспортом. Установлено, что этот вид деятельности подлежит лицензированию в соответствии с рядом законов Украины и международных конвенций, учитывающая особенности, определенные действующим законодательством.

Ключевые слова: лицензирование субъектов, перевозки грузов морским транспортом, лицензиат, лицензия.

This article analyzes the administrative and legal regulation in the sphere of cargo transportation by sea. The features and the procedure for licensing entities in the transport of goods by sea. It analyzed the legal framework which determines the conditions of the license, which is mandatory for all entities operating in the transport of goods by sea. It was found that this type of activity subject to licensing in accordance with a number of Ukrainian laws and international conventions, taking into account the characteristics defined by existing legislation.

Key words: licensing of subjects, transportation of goods by sea, licensee, license.

Метою статті є визначення особливостей ліцензування суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення вантажів морським транспортом.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань, як вивчення адміністративно-правового регулювання у сфері перевезення вантажів морським транспортом та надання характеристики особливостей ліцензування суб'єктів, що здійснюють перевезення вантажів морським транспортом.

Окремі аспекти адміністративної діяльності досліджуваної теми розглядали С.С. Алексєєва, А.Г. Биков, М.І. Брагінський, В.В. Вітрианський, Г.С. Гуревич, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, Н.С. Ковалевська, В.В. Луць, О.Л. Маковський, Д.А. Медведєв, М.Р. Наапетян, Г.Д. Отнюкова, Д.І. Половинчик, Я.І. Рапопорт, А.М. Рубін, Г.П. Савічев, О.М. Садіков, В.Т. Смирнов та інші вчені. Однак глибокий аналіз щодо порядку ліцензування у сфері перевезення вантажів морським транспортом у межах чинного законодавства не проводився.

Актуальність теми обумовлюється недосконалістю правового регулювання морських вантажних перевезень та відсутністю у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень із цієї проблематики. Важливість піднесення вітчизняного торговельного судноплавства визначається провідними тенденціями сучасного економічного розвитку. Нині більша частина обсягів світової міждержавної торгівлі здійснюється морем, а європейська транспортна мережа за програмою «Автошляхи моря» переходить на використання переважно водного транспорту. За цих умов досягнення Україною високого рівня економічного розвитку значною мірою стримується відсутністю розвиненого торговельного судноплавства як надійної основи незалежності національної зовнішньої торгівлі, експорту транспортних послуг на світовий фрахтовий ринок та забезпечення національних інтересів України в складних процесах її входження у світове співтовариство.

З огляду на це аналіз особливостей і проблематики такого виду діяльності дасть змогу покращити й удосконалити процедуру ліцензування у сфері надання послуг із перевезення вантажів морським транспортом, що позитивно вплине на динаміку підприємницької діяльності в цій сфері.

Ліцензійні умови є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми та форм власності, які здійснюють діяльність із надання послуг із перевезення вантажів морським транспортом та отримали ліцензію на цей вид господарської діяльності.

У контексті досліджуваної теми вважаємо за доцільне підкреслити, що діяльність у напрямі перевезення вантажів морським транспортом проводиться на підставі й відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування» від 14 листопада 2000 р. № 1698 [3].

Відповідно до п. 24 ст. 7 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» провадження господарської діяльності з надання послуг, пов'язаних із перевезенням небезпечних вантажів морським транспортом, підлягає ліцензуванню. Передбачається, що суб'єкт господарювання зобов'язаний провадити певний вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відповідно до встановлених для цього виду діяльності ліцензійних умов [2].

Досліджуючи зміст ліцензування суб'єктів, які здійснюють перевезення вантажів морським транспортом, не можна залишити поза увагою визначення основних категорій: «ліцензіат», «ліцензія», «ліцензування».

Отже, ліцензіат – це суб'єкт господарювання, який отримав ліцензію на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню [2].

Ліцензія – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку в разі його встановлення Кабінетом Міністрів України за умови виконання ліцензійних умов.

Ліцензування – видача, переоформлення й анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ і ліцензійних реєстрів, контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування [4].

Аналіз та визначення наведених понять відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» дозволяє продовжити розгляд порядку ліцензування господарської діяльності з надання послуг, пов'язаних із перевезенням вантажів морським транспортом.

Сучасну процедуру ліцензування не можна назвати простою. Це досить тривалий і складний процес, який має свої особливості та потребує від суб'єкта господарської діяльності дотримання багатьох умов.

Перша особливість аналізованої процедури – дотримання та знання як українського, так і міжнародного законодавства в цій сфері. До нормативно-правових актів такого спрямування належать Кодекс торговельного мореплавства України, Положення про розслідування аварій морських суден (затвержене Наказом Міністерства морського флоту СРСР від 12 лютого 1957 р. № 43), Міжнародна конвенція про охорону людського життя на морі (SOLAS-74), Міжнародна конвенція про підготовку та дипломування моряків і несення вахти (STCW-78/95; Україна приєдналася до неї Законом України «Про приєднання до Міжнародної конвенції про підготовку та дипломування моряків і несення вахти» від 1 листопада 1996 р.), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (SUA; в Україні ратифікована Постановою Верховної Ради України «Про ратифікацію Україною міжнародної конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства» від 17 грудня 1993 р.

№ 3735-ХІІ), Загальні правила перевезення вантажів морем (РД 31.10.10-89), Правила перевезення пасажирів, багажу і надання послуг на судах і в портах Міністерства морського флоту СРСР (РД 31.16.02-87), Правила морського перевезення небезпечних вантажів (РД 31.15.01-89) тощо.

Другою особливістю процедури ліцензування є обов'язкове страхування. Це обумовлюється небезпечністю перевезень певних видів вантажів. Ліцензіат має укласти в установленому Законом України «Про страхування» порядку такі договори обов'язкового страхування:

- страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних з обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам;

- страхування засобів водного транспорту;

- страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів;

- страхування відповідальності морського судновласника [5].

Тобто договорами страхування мають передбачатись усі можливі нещасні випадки або аварійні ситуації незалежно від того, спричинені вони людським фактором, технічним забезпеченням чи погодними умовами, а також у договорах страхування визначаються суб'єкти й порядок відшкодування особам у разі завдання шкоди. Це є досить важливою особливістю ліцензування, що здійснюється задля запобігання нещасним випадкам, адже такі випадки є досить розповсюдженим явищем не лише в Україні, а й у світі загалом.

Третьою особливістю аналізованої процедури є те, що до ліцензування висуваються кваліфікаційні вимоги щодо капітана та інших членів екіпажу, які залежно від посади повинні мати певний вік, кваліфікацію, відповідний стан здоров'я.

Кваліфікація всіх фахівців, що залучаються до роботи, має відповідати вимогам чинного законодавства України та міжнародним вимогам із питань безпеки судноплавства й запобігання забрудненню довкілля із суден.

До роботи на судах допускаються капітани та інші члени екіпажу, які мають відповідну кваліфікацію й стан здоров'я, що підтверджується документами, передбаченими та виданими відповідно до вимог чинного законодавства.

У складі суб'єкта господарювання, який володіє або оперує суднами, що мають відповідати вимогам Міжнародної конвенції про охорону людського життя на морі 1974 р. (з поправками) та Міжнародного кодексу з охорони суден і портових засобів 2002 р., а також у складі кожної філії, іншого відокремленого підрозділу має працювати офіцер охорони компанії, а в складі екіпажу кожного судна – офіцер охорони портових засобів (суден) або особа, що виконує ці обов'язки за сумісництвом (крім маломірних суден).

Посадові особи з морської безпеки, зокрема офіцери охорони компанії чи портових засобів або особа, яка виконує ці обов'язки за сумісництвом (крім маломірних суден), повинні відповідати кваліфікаційним вимогам, передбаченим Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників [6].

Ліцензіат має призначити посадову особу, відповідальну за організацію робіт із забезпечення безпеки судноплавства, а також розроблення, підтримання й оновлення системи управління безпекою судноплавства.

Управління судном і судновим екіпажем повинна здійснювати спеціально призначена особа, відповідальна за безпеку судноплавства й запобігання забрудненню довкілля із суден.

Кожне судно, яке використовується суб'єктом господарювання для провадження господарської діяльності з надання послуг із перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу річковим, морським транспортом, має бути зареєстроване відповідно до Кодексу торговельного мореплавства України, Порядку ведення Державного суднового реєстру України і Суднової книги України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 1997 р. № 1069, мати назву, присвоєну йому відповідно до Порядку присвоєння судну назви, затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 21 січня 1998 р. № 19 (зі змінами), та ідентифікаційний номер ІМО, присвоєний відповідно до Міжнародної конвенції про охорону людського життя на морі 1974 р. (з поправками) та Порядку присвоєння ідентифікаційного номера Міжнародної морської організації суднам, які мають право плавання під Державним прапором України, затвердженого Наказом Міністерства транспорту України від 14 червня 2000 р. № 316 [5].

Усі судна повинні забезпечуватись відповідною кількістю спеціалістів, визначеною основними судновими документами.

На судах, що експлуатуються, ліцензіат має забезпечити безпечні умови та режим праці, охорону здоров'я членів екіпажу й обладнання судна всіма необхідними для цього засобами та устаткуванням, постачання продовольства й води в достатній кількості та належної якості, належні суднові приміщення.

Капітану та іншому особовому складу дипломи видаються лише адміністрацією після перевірки знань. Дипломи складаються державною мовою або мовою країн, які їх видають. Диплом також є чинним, лише якщо капітан дотримується всіх вимог, наведених у нормативно-правових актах у цій сфері.

Знов-таки, ці норми мають неухильно дотримуватись для видачі ліцензії, інакше некомпетентність капітана або іншого члена судна може призвести до настання негативних наслідків під час виконання його безпосередніх обов'язків (наприклад, завдання шкоди третім особам або екології).

Важливою особливістю є також те, що під час отримання диплому капітан або інші члени судна отримують присвоєний кожному індивідуальний номер. Це дає змогу систематизувати процес видачі та

контролювати кожного працівника, адже номери свідоцтв і дипломів зберігаються в єдиній базі, де надаються відомості про конкретного працівника. Моряк повинен мати рівень знань, зазначений у конвенції (це стосується всіх сторін). Якщо одна країна змінює стандарти, то вона обов'язково має повідомити про це інші держави, які є учасниками конвенції.

Таким чином, ми повертаємось до питання наявності досить розгалуженого переліку ліцензійних умов щодо охорони різних об'єктів, які визначаються різною законодавчою базою.

Також важливою особливістю ліцензування є вимога дотримання технологічних вимог судновласника. Судна, що експлуатуються, повинні відповідати вимогам безпеки судноплавства згідно із законодавством України, у тому числі її міжнародними зобов'язаннями. Ліцензіат має не лише забезпечити технічну справність судна та обладнання, а й надати в належному стані умови для проживання екіпажу.

Необхідним є визначення на законодавчому рівні критеріїв щодо чітко окресленого механізму отримання ліцензії суб'єктами господарювання у сфері перевезення вантажів, що буде визначено єдиним документом, який матиме легітимність на міжнародному просторі, відповідно до сфери господарської діяльності, у якій здійснюється перевезення вантажів морським транспортом. За цими критеріями має

оцінюватись ступінь ризику від провадження цієї діяльності, а саме ризику під час перевезення вантажів та можливості компенсації втрат. Згаданими критеріями є такі:

- важливість товару, що перевозиться, для економіки й безпеки держави;
- вірогідність виникнення на об'єкті надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- перебування на об'єкті охорони великої кількості громадян;
- наявність на об'єкті охорони значних матеріальних цінностей.

Проаналізувавши ліцензійні умови, варто акцентувати увагу на тому, що суб'єкту господарської діяльності у сфері перевезення вантажів морським транспортом цивілізовано й легітимно досить складно відповідати визначеним ліцензійним вимогам, що містяться у великому масиві документів.

Тому необхідне визначення чітких організаційних, кваліфікаційних і технологічних вимог ліцензування господарської діяльності у сфері перевезення пасажирів та небезпечних вантажів морським транспортом. Це дасть змогу забезпечити прозору процедуру ліцензування цього виду господарської діяльності з метою поліпшення умов і можливостей розвитку малого й середнього бізнесу у сфері перевезення пасажирів та небезпечних вантажів морським транспортом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 р. № 222-III // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
4. Про затвердження переліку органів ліцензування : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. № 1698 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1698-2000-p>.
5. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення : Наказ Міністерства інфраструктури України від 26 липня 2013 р. № 524 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 389.
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників : затверджений Наказом Міністерства транспорту України від 10 грудня 2001 р. № 863 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rise.odessa.ua/texts/mt863_01.php3.